

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Problémy evropských institucí

O problémech evropských institucí se mluví od dob vzniku prvních smluv. Těmito smlouvami jsou : Smlouva o založení Společenství uhlí a oceli (ESUO), smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a smlouva o založení Evropské atomové komise (EUROATOM). Zmíněné multilaterální kontrakty vznikaly v padesátých letech minulého století.

O problémech evropských institucí se mluví od dob vzniku prvních smluv. Těmito smlouvami jsou : Smlouva o založení Společenství uhlí a oceli (ESUO), smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a smlouva o založení Evropské atomové komise (EUROATOM).

Zmíněné multilaterální kontrakty vznikaly v padesátých letech minulého století. V té době panovala obecná shoda signatářských zemí (SRN, Francie, Belgie, Lucembursko, Nizozemí a Itálie) o nadnárodním rázu institucí, ale v některých konkrétnějších bodech již vznikaly neshody. V důsledku toho zástupci členských států souhlasili s vytvořením nadnárodní autority, která by mohla snáze naplnit pohár integračních očekávání. A rovněž usměrnit partikulární zájmy jednotlivých evropských zemí.

Tyto země se pokusily o konstituování politického centra, jemuž integrované státní entity odevzdávají určený díl své suverenity a delegují na něj přijímání závazných rozhodnutí.

Supranacionální centrum měl reprezentovat Vysoký úřad (předchůdce dnešní Komise), Poradní výbor a Shromáždění. Křídélka výše zmíněné institucionální koncepce „otce zakladatele“ Jeana Monneta byla však přistřižena obavami malých členských států (tj. státy Beneluxu). Na jejich návrh byla k návrhu dotvořena mezivládní instituce - Rada ministrů. Tuto instituci J. Monnet opakovaně dosti intenzivně kritizoval.

Stručným historickým exkurzem jsme chtěli naznačit, že vznik a vývoj evropských institucí neprobíhal nikdy v absolutní shodě, jak se někdy snaží čtenářům podsouvat leckterí novináři.

Evropské instituce nevznikaly ve zlatého věku, ale naopak v době počátku studené války v bipolárně rozděleném světě plném autentické nejistoty.

Instituce EU na přelomu tisíciletí

Evropské instituce se vyvíjely velmi bouřlivě. Během půl století prošly fázemi střídání supranacionálních a mezivládních paradigmat podle toho, jak se střídaly vlády jednotlivých členských zemí. Dále se musely instituce několikanásobně rozrůst z důvodu rozšíření o dalších devět evropských zemí. Došlo ke vzniku zcela nových institucí jako je např. Evropská rada.

Ke zvětšení počtu „euroúředníků“ a „europolitiků“ došlo také díky nárůstu společné agendy a úkolů jako jsou např. zavádění hospodářské a měnové unie či řešení otázek životního prostředí.

Institucionální problematika a otázky budoucího směřování integračního procesu byly projednávány též v posledních letech hlavně na mezivládních konferencích Evropské rady ve francouzském Nice a v belgickém Laekenu.

Mezivládní konference v Nice

Základní zadání agendy k projednání v Nice bylo vytvořeno na kolínském summitu Evropské rady v polovině roku 1999.

Na konferenci v Nice, které se konalo v prosinci roku 2000, se tedy měly řešit tyto úkoly:

- 1) Určení velikosti a způsobu složení Komise.
- 2) Rozhodnout o změně vážení hlasů v Radě.

3) Projednat možné rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou v Radě na další oblasti.

4) Možnost projednání ostatních dodatků ke smlouvám, jejichž potřeba by vyplynula z ujednání o zmíněných otázkách, případně z implementace Amsterdamské smlouvy.

Časem se do jednání v Nice dostaly další body: změna postupu při stanovení počtu zástupců v Evropském parlamentu po rozšíření EU, úpravy režimu tzv. užší spolupráce, úpravy smluv ve vztahu k dalším orgánům EU jako jsou Soudní dvůr, Soud první instance Účetního dvora, Hospodářský a sociální výbor, Výbor regionů. Dále se projednávala úprava článků 7 a 42 smlouvy o EU, které řeší postup při porušení zásad EU členským státem a postup při přesunu otázek z třetího pilíře do režimu ES.

Mezi největší dosažené výsledky konference z Nice byly pokládány změny vah hlasů v Radě, stanovení počtu členů Komise, přerozdělení poměru křesel v Evropském parlamentu na jednotlivé členské země a dílčí rozšíření rozhodování kvalifikovanou většinou v Radě.

Byly též přijaty Deklarace o rozšíření Evropské unie a Deklarace o budoucnosti Unie. Ač první ohlasy po skončení summitu zněly víceméně kladně a schvalovaly kroky Evropské rady, tak později zvláště po irském odmítavém referendu se začala považovat jednání v Nice za neúspěšná. Tuto nastalou situaci měla vyřešit další konference hlav států a vlád zemí Evropské unie v belgickém Laekenu.

Laekenská deklarace

Loni 15. prosince odsouhlasily země Evropské unie společnou deklaraci, která se zabývá stavem unie a která mimo jiné načrtává možná řešení i na institucionální problémy.

Podívejme se nyní blíže na tuto deklaraci. Na začátku prohlášení se deklaruje, že Evropa stojí na křižovatce (před jejím dalším rozšířením o dalších deset zemí) a proto se musí provést zásadní reformy.

Evropská rada dále sebekriticky konstatuje, že „občané vnímají, že unie se v mnoha různých oblastech chová byrokraticky“ .

V deklaraci došlo hlavně k vytyčení vizí úkolů a reforem pro obnovení unie, aby se stala demokratičtější, průhlednější a lépe fungujícím společenstvím.

Unie si vytyčila tři okruhy hlavních problémových oblastí:

- 1) Jak přiblížit občany, zejména mládež k evropskému plánu a k evropským institucím.
- 2) Jak zorganizovat politiku a evropské politické prostředí v rozšířené unii.
- 3) Jak zajistit rozvoj unie až do okamžiku stability.
- 4) Jak z ní vytvořit model pro nový, vícepolový svět.

Deklarace nastoluje mnoho otázek týkající se rozdělení a definice kompetencí Evropské unie.

Evropská rada navrhuje transparentnější rozdělení kompetencí na tři typy: 1) výhradní kompetence unie, 2) kompetence jednotlivého členského státu a 3) společná kompetence unie a členského státu.

Mezi vyřčené otázky do diskuse Evropskou radou patří např. jak by měla být vypracována koherentní společná zahraniční a obranná politika, zda mají být obnoveny Petersbergské úkoly, zda se má přijmout jednotnější přístup a spolupráce v oblasti policie a trestního práva či zda ponechat suverenitu států takovou jaká je.

V další části dokumentu se můžeme dočíst návrhy na zjednodušení nástrojů unie jako jsou: redukce velkého množství legislativních nástrojů, zda vytvářet aplikovatelné zákony nebo jen legislativní rámce s nevynutitelnými nástroji.

Evropská rada si klade otázky jak zvýšit demokratickou legitimitu a transparentnost současných institucí úlohou národních parlamentů a jak se bude rozhodovat v unii po rozšíření, kdy bude mít okolo třiceti členských států.

Lék na všechny problémy a otázky obsažené v Laekenské deklaraci vidí Evropská rada ve zjednodušení čtyř základních dohod, jejich reorganizaci do podoby ústavního textu. Do této ústavy by podle Evropské rady mohla být přiřazena Charta základních práv.

Za účelem přípravy příští mezivládní konference v co nejširším a nejotevřenějším duchu se Evropská

rada rozhodla svolat Konvent, jehož se budou účastnit všechny důležité skupiny, které jsou zapojeny do debaty o budoucnosti unie, tedy mimo jiné i zástupci kandidátských zemí a organizace zastupující občanskou společnost (sociální partneři, obchodní svět, nevládní organizace, zástupci akademické obce atd.).

Konvent

Jednání evropského Konventu byla zahájena teprve nedávno - 28.2.2002. Toto shromáždění má odpovědět na již výše zmiňované otázky laekenské deklarace. Pomocí Konventu se chce EU vyrovnat se svým rozšířením až o třináct zemí a také se slábnoucí podporou mezi vlastními občany. Poprvé se na něm bude mluvit o vytvoření evropské ústavy.

Zajímavé bude, jestli Konvent bude schopen dosáhnout shody. Uvědomme si, že je tvořen lidmi s často velmi vyhraněnými názory. Názorová škála je velmi široká od nadšených eurooptimistů typu Giscarda d'Estainga, který dal podnět ke vzniku evropského měnového systému až po Jana Zahradila, který se podle svých slov „snaží prosadit zvýšení role národních parlamentů“.

Úspěch Konventu je ohrožen zejména dvěma nebezpečími:

1) Funkce Konventu je ryze poradní. Ačkoliv má shromáždění předložit členským zemím zprávu s návrhy reforem či může dokonce předložit text ústavy EU, není tento návrh nijak závazný. Pokud se Konvent na závěr neshodne na jednom řešení (což je díky názorové pestrosti účastníků velmi nepravděpodobné) může vydat pouhý přehled možností. Z tohoto důvodu ztrácí Konvent takřka smysl. V dnešní době může přece jakýkoliv subjekt předkládat institucím EU de facto cokoliv - tedy i své návrhy reforem.

2) Samotní účastníci Konventu jsou jeho ohrožením. Členové shromáždění jsou většinou aktivní politici, kteří zastávají převážně míře významné politické funkce ve svých domovských zemích a proto nemají mnoho času a energie věnovat se vysoce intelektuální činnosti jako je vymýšlení ústavy a řešení institucionálních problémů. Svůj nedostatek času pro svoji novou funkci dokázali nedávno někteří členové svým požadavkem, aby se zvýšily pravomoci zástupců (ve smyslu náhradníků) členů Konventu.

Evropský Konvent zatím do značné míry působí spíše jako velké fórum zabývající se velmi velkými problémy s velmi malou šancí na jejich vyřešení. Čas ukáže více, vážení čtenáři...

Mgr. Petr Kolman

(právník, studoval mj. Evropskou veřejnou správu na Universitě Rennes 1 ve Francii)

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc únor 2026](#)
- [Digital Fairness Act a influencer marketing - cesta ke konci roztržštěnosti regulace?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc leden 2026](#)
- [IATA Travel & Cargo akreditace v letectví - v čem spočívají její výhody?](#)
- [Digital Omnibus o AI: návrh nařízení o zjednodušení pravidel pro umělou inteligenci](#)
- [Rozhodčí nálezy vydané ruskými rozhodčími soudy a jejich uznání a výkon na území EU](#)
- [Environmentální tvrzení společností v hledáčku EU: Jak se vyhnout greenwashingu a obstát v nové regulaci?](#)
- [AIFMD II v České republice: Schvalovací proces a co čeká investiční společnosti](#)

- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc prosinec 2025](#)